
**ПРЕГЛЕД НА ПРАКТИКА НА КОНСТИТУЦИОННИЯ СЪД
НА ФРГ И НА НЕЙНАТА РОЛЯ ЗА ФОРМИРАНЕ
НА ПРАВНИ ВЪЗГЛЕДИ И ЗНАНИЯ
СРЕД СТУДЕНТИТЕ НА БСУ**

Проф. Веселин Цанков, д.н.¹
Бургаски свободен университет

***Резюме:** В тази студия се разглеждат общественopolитическите, правни, икономически и общоевропейски аспекти на решенията на КС на ФРГ и въздействието им върху правната среда и живот в Република България.*

***Ключови думи:** основни права на гражданите, равенство пред закона, защита при конкуриращи се права.*

**REVIEW OF PRACTICE OF THE FEDERAL CONSTITUTIONAL
COURT AND ITS ROLE IN FORMING LEGAL VIEWS AND
KNOWLEDGE AMONG BSU STUDENTS**

Prof. Vesselin Tsankov, Doctor of Science
Burgas Free University

***Abstract:** This study examines the social - political, legal, economic and pan-European aspects of the decisions of the CC of the Federal Republic of Germany and their impact on the legal environment and life in the Republic of Bulgaria.*

***Key words:** fundamental rights of citizens, equality before the law, protection against competing rights.*

В настоящата статия ще направя аналитичен преглед на достигнатото в съвместната работа преподавател – студенти по учебната дисциплина Конституционно правосъдие в ЕС през м. октомври на учебната 2024-2025 година в ЦЮН на БСУ. Лекционният курс събуди жив интерес сред студентите².

¹ Проф. Веселин Цанков е работил като практикуващ юрист в сферите на миграция, убежище, гражданство, права на човека в различни ведомства.

Бил е директор на Института за държавата и правото.

През периода 2010 – 2015 е представител на Република България в Управляващия борд на Агенцията за основните права на ЕС. Има 10 монографии и над 200 научни публикации.

² Вж. Белов, М. Евг. Танчев. Сравнително конституционно право. С. 2009.; Г. Близнашки. Еволюция на понятието за конституционализъм. – Съвременен право, кн. 3/2016.; Карагъзова-Финкова, М. Американският и европейският модел на съдебен контрол за конституционност: възникване и развитие. С., 1995.; Т. Тодоров Съответствие на международните договори с Конституцията. – Сб. Трудове по международно право. Том 5, БАНП, 2000.

Особено бяха впечатлени от Сборника „Избрани решения на Федералния конституционен съд на Федерална република Германия”. Сборникът е издаден през 2019 г. и обхваща голям брой решения на Федералния конституционен съд от създаването му през 1951 г. до настоящия момент. За първи път на български език се публикува подобно издание, което разширява кръга от ползватели на юриспруденцията на Федералния конституционен съд.

Федералният конституционен съд на Германия е създаден през 1951 г., с цел да следи за спазването на Основния закон и да разрешава спорове между органите на държавната власт. Повече от 65 години Федералният конституционен съд с юриспруденцията си задава стандарти на конституционно правосъдие, утвърждава авторитета и значението на конституционната юрисдикция в Европа. Кон-

ституционната защита на основните човешки права и гарантирането на реалното им упражняване от гражданите е съществен елемент на демократичната и правова държава.

Благодарение на усилията на Програмата за върховенство на закона за Югоизточна Европа на фондация „Конрад Аденауер” на български език са достъпни едни от най-значимите решения на Федералния конституционен съд в областта на човешките права. С тях съдът е изградил безспорното уважение, което обществото има към институцията, и е затвърдил увереността на немските граждани, че конституционно закрепените права и свободи са реално защитими от всяка една неправомерна намеса.

Ето и пример – решението по делото „Luth“ от 1957 г., в което Федералният конституционен съд приема, че макар и основните права да са най-вече права за защита на гражданина срещу държавата, в разпоредбите на Основния закон е въплътен и обективен ред от ценности, който е валиден като основополагащ конституционноправен принцип във всички клонове на правото. С други думи, съдът възприема разбирането, че нормите, които уреждат частноправни отношения, трябва да се тълкуват в светлината на основните права и в съответствие с тях.

Друг акт на КС на ФРГ, който е включен в селекцията и има значение за развитието на защитата на основните права не само в Германия, но и в Европейския съюз, е решението по делото „Solange I”. В това решение Федералният конституционен съд на Германия постановява, че докато процесът на интеграция не напредне до толкова, че общностното право да съдържа адекватен каталог на основните права и еквивалентна система за защитата им, Федералният конституционен съд ще упражнява контрол за конституционност върху норми на общностното право, когато

и доколкото те се намират в противоречия с основните права, предвидени от Основния закон.

Тълкуването на Федералния Конституционен съд е една от причините Съдът на Европейската общност (Сега Съд на Европейския съюз) да утвърди в практиката си зачитането на основните права така, както произтичат от общите конституционни традиции на държавите членки, като неразделна част от общите принципи на правото, спазването на които се осигурява от Съда на Европейските общности.

Тази практика на СЕО води до т. нар. решение „Solange II“ на Федералния конституционен съд от 1986 г. (част от сборника), в което съдът смекчава позицията си и приема, че в момента, в който Европейските общности и особено задължителната съдебна практика на СЕО постигнат една действателна защита на основните права пред суверенната общностна власт, която да гарантира основните права и да е еквивалентна на неотменимата императивна защита, предоставена от Основния закон, Федералният конституционен съд ще спре да упражнява правомощията си за контрол на приложимостта на вторичното общностно право.

Сборника с решения представлява изключителна възможност за българските юристи, студенти по право и академичната общност да се запознаят задълбочено с практиката на Федералния конституционен съд по различни правни въпроси. В сборника са намерили място решения, свързани с правото на убежище, екстрадиция и осъществяване на терористична дейност, които засягат проблеми, актуални за всички държави-членки на Европейския съюз. Подборът на решения обхваща и юриспруденция на съда по важни конституционноправни въпроси: принципите на държавно устройство – федерална, правова и социална държава, нормения контрол за конституционност, прехвърлянето на суверенни права на държавата при нейното участие в международни организации и действието на решенията на Европейския съд по правата на човека.

За Конституционния съд на Република България практиката на Федералния конституционен съд е от изключително значение. Проблемите, с които се сблъскват нашите конституционни съдии понякога са общи с тези на колегите им от ФРГ и мотивите на съдиите от КС на ФРГ често им помагат във взимането на важни решения. Авторитетът на Федералният конституционен съд прави неговите решения полезни за всички конституционни юрисдикции в Европа.

В тази връзка в ЦЮН на БСУ дадохме възможност за представянния пред курса на студент, на панел от група студенти, на работа с опонент по дискусияния въпрос – достиженията във ФРГ и в Република България по теми и проблеми, като част от общоевропейското развитие и световните прогресивни тенденции.

В тази връзка ще представя някои решения на КС на ФРГ и нещо много съществено – личните мнения на студентите и до какво са достигнали в резултат на представянето на съответното решение и на дискусиите в курса. Тъй като не може да представим всичко е използван произволен избиращелен подход, като бих желал да представя коректно достигнатото. Особен интерес предизвикаха въпросите, свързани със защитата на основни права на гражданите, като равенство пред закона, защита при конкуриращи се права, при подслушване, при събиране на лични данни, при доживотен затвор, съотношението между избиращелни права и обществена сигурност, право на защита при европейска заповед за арест и т.н.

Прегледът е на абсолютно призован принцип, като съм направил само редакционни бележки, запазвайки основното съдържание в работа на студента и коректно съм представил личното мнение и достиженията на студентите.

Студент **Мерве Мехмед Али**

Специалност: Право, II курс, редовно обучение; Фак. № 23113013

Правна уредба във ФРГ на правния принцип Равенство пред закона за мъже и жени.

Според член 3, ал. 2, Основен закон на федерална Германия (deutsches Grundgesetz GG) „Männer und Frauen sind gleichberechtigt“ – „Мъжете и жените имат равни права“

(1) *Всички лица са равни пред закона.*

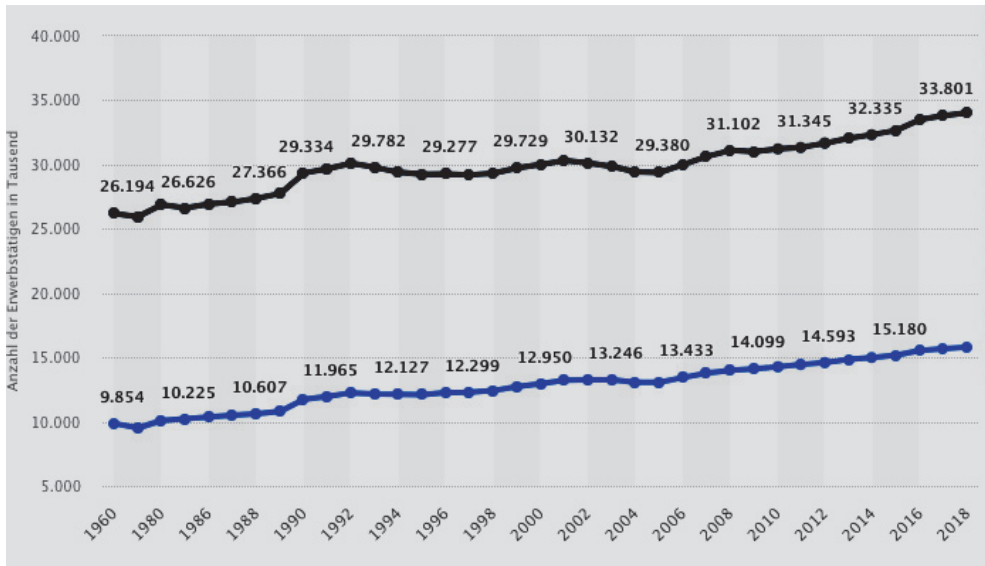
(2) *Мъжете и жените имат равни права. Държавата насърчава ефективното осъществяване на равните права на жените и мъжете и работи за премахване на съществуващите неблагоприятни условия.*

Той е формулиран през 1949 г. (оригиналната му версия е от 23 май 1949 г. – творба на Дани Караван върху стъклените витрини от страната на река Шпрее на сградата на Бундестага в Берлин „Jakob-Kaiser-Haus“) като програма, а не като действителност. Нейното закрепване в основния закон е предшествано от разгорещени дискусии. Без усилията на жените в Парламентарния съвет и благодарение на много жени, които водеха кампании и стачки за пълно равенство в обществото, тази формулировка никога нямаше да се осъществи или да се появи.

За разлика от Федералната република Германия, жените в ГДР са могли самостоятелно да сключват договори, да се развеждат и да работят. В края на 80-те години на миналия век заетостта на жените там е над 90 %. Държавата много успешно се е възползвала от жените като работна сила. Високият процент на заетост е постигнат отчасти благодарение на наличието на достатъчно места за отглеждане на деца и други мерки в подкрепа на работещите майки. Въпреки това дори в ГДР средностатистически жените са печелели по-малко от мъжете, по-рядко са заемали ръководни длъжности и са поемали основно домакинството и семейните задължения в пълния им аспект. Пропагандират омъжената жена, която се грижи за домакинството и децата, докато мъжът изкарва парите. Но реалността е различна. Много мъже се завръщат от войната като физически или психически разбити и жените е трябвало да се справят с куп проблеми, включително да изкарват прехраната си.

Като резултат от тази сложна реална ситуация броят на сключените бракове непрекъснато е намалявал, както и броят на ражданията на деца. От друга страна, броят на разводите се е увеличавал, а в сравнение с останалата част на Европа. През този период, за съжаление Германия е имала висока майчина и детска смъртност.

Във връзка с всичко това на 24 януари 1952 г. Бундестагът единодушно приема „Закон за защита на работещите майки“, който влиза в сила две седмици по-късно. Той до голяма степен е разработен по модела на разпоредбите от 1942 г. и се прилага отгук нататък: „Шест седмици преди и шест седмици след раждането жените работници остават в къщи с пълно заплащане. По време на бременността те не трябва да извършват тежък физически труд и от тях не може да се изисква да работят нощна смяна или в неделя. Те се ползват със защита срещу уволнение до 4 месеца след раждането.“ Федералният канцлер Вили Бранд (SPD) препоръчва на федералните министерства да назначат жени на държавна служба.

(<https://de.statista.com/statistik/daten/studie/1166560/umfrage/erwerbstaetige-frauen-in-westdeutschland/>)

Тук следва да се отбележи, че статистическите данни показват, че след въвеждането на тези права, процентът на участие в работната сила на заетите жени се е увеличил. Сравнени са годините от 1960 до 2018 г.

В началото на 70-те години на миналия век започват искания на женски организации да служат във въоръжените сили на ФРГ. През 1975 г. Бундесверът отваря за жените кариера в медицинската служба и музикалния корпус на въоръжените сили, но те все още са изключени от служба във въоръжените сили.

Животът се развива и са направени първите стъпки в правилната посока. Първите жени-лекари са поздравени от федералния министър на отбраната Георг Лебер в Мюнхен на 01.10.1975 г. Д-р Верена фон Ваймарн започва работа в Бундесвера като щатен лекар през септември 1976 г. Тя е първата жена Главният хирург с генералски чин. Тя е и първата, която оглавява болница на Бундесвера като главен лекар.

Постигнат е огромен напредък. Все още има сфери, в които жените получават по-ниско заплащане от мъжете или не са предпочитани, особено за ръководни позиции. Жените и мъжете са равни и трябва да бъдат третирани еднакво. В този дух са прогресивните тенденции и развитието на правната уредба и в Република България.

Мнение на студента в резултат на работата и проведената дискусия:

„Моето мнение по тази тема е, че сме постигнали огромен напредък и като жени сме допринесли невероятно много досега. Въпреки това трябва да продължим, без да се отказваме, тъй като все още има сфери, в които жените получават по-ниско заплащане от мъжете или не са предпочитани за ръководни позиции. Не само ние, жените, трябва да допринесем много за този успех, но и мъжете трябва да ни помогнат и да осъзнаят, че жените и мъжете са равни и винаги трябва да бъдат третирани еднакво.”

Студент: Тацкий Артем
Фак. № 23113010

Избрах решението 115, 320 (Превантивно компютърно обработване на лични данни от полицията) от 4 април 2006 г.

Моят избор свързан с актуалността на тази тема за съвременния свят. Дълго време биометричните данни, като например, пръстовите отпечатащи, се използват от правоприлагащите органи за точно определяне на самоличността на престъпник. Но с развитието на обществото автоматизираните процеси играят все по-важна роля в настоящето. С появата на базите данни способността да идентифициране за престъпници се увеличи драстично. В същото време подобни възможности пряко засягат правото на човека на информационно самоопределение, така че държавата трябва да поддържа баланс, за да защити конституционните права.

Събитията по това дело се случиха през 2001 г. в провинция Северен Рейн-Вестфалия. За да разберем ситуацията, необходимо да се помни, че германското право е разделено на федерално и регионално (провинциално) ниво. В случай на противоречие между федерален и провинциален закон, федералният закон има предимство, освен ако конкретната област не е изрично делегирана на провинциите от конституцията. През 2001 г. федералното законодателство в областта на компютърната обработка на данни е съсредоточено основно върху защитата на личните данни, регулирането на достъпа до тях и защитата на информацията в контекста на нарастващото значение на интернет и информационните технологии. Основният закон, който урежда защитата на личните данни в Германия, е Федералният закон за защита на данните. Той предвижда, че всяко събиране, обработка и използване на лични данни трябва да бъде основано на законосъобразни цели и да е съобразено с правото на лична неприкосновеност. Законът изисква организациите и компаниите да гарантират, че събраните лични данни се използват само за предварително дефинирани цели и че са защитени от неоторизиран достъп. Като цяло, германското законодателство през 2001 г. цели да осигури баланс между защитата на личната неприкосновеност на гражданите и нуждата на организациите да използват компютърна обработка на данни за своята дейност.

Широкото внимание към проблема на идентифицирането на заподозрени в тероризъм е, разбира се, свързана с трагедията на 11 септември 2001 г. Именно през този период регионалната полиция, съвместно с Федералната криминална служба започнаха да извършват компютърна обработка на данни, за да идентифицират ислямските терористи. Целта на тази процедура е разкриването на т. нар. спящи клетки. Превантивно обработване на данни позволява на полицията да използва алгоритми и компютърни програми за анализ на големи обеми от информация, свързани с лица, за които има подозрения, че могат да представляват заплаха.

За да разберем фактическата обстановка по разглежданото решение, е необходимо да знаем как се използва компютърното обработване на лични данни. С цел идентифициране на заподозрените престъпници, полицията използва данни, предоставени от публични институции като университети, адресни агенции, и централния регистър на чужденците и ги сравнява с базата данни на Федералната криминална служба. Тези методи обаче пораждаат и дискусии относно правата за защита на личните данни и неприкосновеността на личния живот, като водят до допълнителни дебати относно баланса между сигурност и свободи.

Правните основания за разпореждане на превантивна обработка на данни за идентифициране на лица са уредени различно във федералните провинции. Повечето от регионални закони не изискват наличието на конкретна заплаха за да разпорежи събиране на данни. Съгласно Закона за полицията на федерална провинция Северен Рейн-Вестфалия (ЗПол СРВ 1990) полицията може да поиска предоставянето на личните данни за определени хора от публични служби или от места извън публичния сектор с цел автоматичната обработка на тези данни и сравняването им с наличните бази данни, доколкото това е необходимо за предотвратяване на опасност за съществуването на федерацията, на някоя от федералните провинции или за здравето, живота или свободата на определен човек.

Претенциите на жалбоподателя се основават върху конституционно допустима намеса в основните права. Предишните му жалби бяха оставени без уважение от областния съд и Висшия областен съд. При разглеждането на конституционната жалба Първият сенат на Федералния конституционен съд заключи, че абстрактно състояние на опасност, което съществува непрекъснато, не е достатъчно за извършване на обработка на данни и върна производството на областния съд.

Въз основа на принципа на правова държава, Федералния конституционен съд намира, че засягането на основните права е пропорционално единствено тогава, когато законодателят предвижда необходимостта на конкретна опасност за застрашените правно гарантирани блага. Преди да е настъпила такава опасност, не е възможно провеждане на компютърно обработване на информация с цел идентифициране на лица. Разпоредбите на ЗПол СРВ 1990 предвиждат същественото накърняване на правото на информационно самоопределение с цел да защити конституционни блага от най-висша степен.

Освен това, законът не съдържа ограничение на данните, които полицията може за поиска. Предоставянето им може да бъде поискано както от публичните органи, така и от организации извън публичния сектор. Така по разглеждания случай полицията е поискала информация за гражданството, религиозната принадлежност, семейното положение и информацията за обучение. Според решението на Сената, липсата на определено съмнение в хипотези на § 31, ал. 13 Пол СРВ 199, се води до голям обхват лица, които отговарят на критериите за отбор, да бъдат обект на последващите разследвания без да е налице тяхното отношение към опасността или към заподозрените лица. Това също се създава предразсъдъци спрямо определени групи от населението.

Първия сенат на Федералния конституционен съд установява, че обжалваните решения не отговарят на конституционните изисквания, тъй като се основават на разширително и противоречиво тълкуване на разпоредбата на § 31, ал. 1 ЗПол СРВ 1900. Твърденията за наличието на продължаваща заплаха обаче трябва да бъдат подкрепени с конкретни факти. По този начин, наличието на обща заплаха от терористична атака след атентатите от 11 септември не е достатъчно основание за разпореждане за провеждането на компютърна обработка на данните. Съдия Хаас е съгласна с мнозинството в Сената по отношение на конституционността на критерия, но смята, че при тълкуването на тази разпоредба трябва да придаде по-голямо значение на сигурността на засегнатото лице и невинни хора, а не на накърняването на права на лицето.

Мнение на студента:

Намирам решението на Федералния конституционен съд по това дело за много показателно. Правовата държава гарантира на всички граждани равни права и налага антитерористични мерки само с оглед на тяхната пропорционалност на заплахата.

Разгледаното решение подчертава, че Германия е правова държава, която се стреми да защити демократичния си ред и основни права. За тази цел е особено важно на антитерористичните мерки да са ясно дефинирани и стабилни.

.....

Студент: **Милена Миткова**
Фак. номер: 23113017

Решение 30, 1 (Abhörurteil / Подслушване) Решение на Втори сенат от 15 декември 1970 г.- 2 к. д. 1/69, 2 к. д. 629/68, 2 к. д. 308/69 - Относно принципа за неприкосновеност на човешкото достойнство закрепен в чл. 1 от Основния закон, който съгласно чл. 79, ал. 3 от Основния закон не подлежи на конституционна промяна.

Всичко зависи от установяването на обстоятелствата, при които човешкото достойнство би могло да бъде накърнено. Очевидно е, че не може да бъде направен генерален извод, а само извод с оглед на конкретния случай. Общи формули като например тази, че човек не може да бъде свеждан до обикновен обект на въздействие от държавната власт, са в състояние единствено да зададат посоката, в която да бъдат открити случаите на нарушаване на човешкото достойнство. Често човек е обикновен обект не само на обществените отношения и на общественото развитие, но и на правото, доколкото трябва да се впише в него без оглед на собствените си интереси. Единствено въз основа на този факт не може да бъде направен извод, че човешкото достойнство е накърнено. Необходимо е освен това човекът да е третиран по начин, по който качеството му на субект принципно да е поставено под въпрос или да е налице субективно произволно незачитане на човешкото достойнство в конкретния случай. При накърняване на човешкото достойнство при прилагане на закона от страна на публичната власт отношението към човешката личност трябва да е израз на незачитане на онази ценност, която всеки притежава сам по себе си, т.е. в този смисъл да е налице „отношение на незачитане“.

Особено мнение на съдиите Гелер, д-р Фон Шлабрендорф и д-р Руп към Решение на Втори сенат на Федералния конституционен съд от 15 декември 1970 г. - 2 к. д. 1/69, 2 к. д. 629/68, 2 к. д. 308/69

При отговор на въпроса какво означава „човешко достойнство“ трябва да се избягва патетичността на израза и той да бъде използван изключително в своето най-тясно значение, като се изхожда от това, че човешкото достойнство е накърнено единствено „при прилагане на закона от страна на публичната власт“. „Отношението към човешката личност трябва да е израз на незачитане на онази ценност, която всеки притежава сам по себе си“, или в този смисъл да е налице „отношение на незачитане“. Ако се подходи по този начин, приложното поле на чл. 79, ал. 3 от Основния закон се ограничава до забраната за въвеждане например на изтезания, връзването на публични места и прилагането на методи от времето на Третия райх. Подобно ограничение не отговаря на концепцията и духа на Основния закон. Чл. 79, ал. 3 във връзка с чл. 1 от Основния закон има много по-конкретно и съществено съдържание. Чрез него Основният закон признава, че поставя свободната човешка личност, нейната самостоятелна ценност и автономност, на най-високото стъпало на ценностната система. Всяка публична власт трябва да зачита и защитава самостоятелната ценност и автономност сами по себе си. Към човека тя не може да се отнася „безлично“ като към

предмет дори когато властта действа с „добри намерения“, а не поради незачитане на значението на личността. Конституционният съд в Германия посочва, че човешкото достойнство, защитено в чл.1 на Основния закон, е неотменимо и неприкосновено. Законодателството, съгласно чл.79 ал.3 от същия закон, не може да прави промени, които засягат този основополагащ принцип. Съдът установява, че всяко действие на държавата, което разглежда индивида като субект, би било в нарушение на човешкото достойнство. Публичната власт не може да третира човека като средство на държавни цели, без да засяга неговите значителни права. Както се посочва „Дори и да бъде с добри намерения“.

Особено мнение на съдиите Герл, д-р фон Шлабрендорф и д-р Руп подчертава, че човешкото достойнство не трябва да се свежда до защита срещу екстремни действия като изтезания. Според тях достойнството на личността се корени в нейната свободна и автономна същност, която държава е длъжна да уважава и закриля при абсолютно всички обстоятелства, независимо от обективните си цели.

Заключение и лично мнение

Моето мнение, е че човешкото достойнство и права на личността са основни ценности, които държавата е длъжна да уважава и защитава във всички свои действия, при прилагането на закона. Смятам така, защото когато държавата, накърнява достойнството на гражданите, тя не само нарушава техните права, но и подкопава доверието в институциите. Ако властта действа така, рискува да изгради чувство за несигурност от страна на гражданите в собствената им защита. Така те губят увереността, че държавата гарантира свободата, волеизявлението и принципите им. Според чл. 79, ал. 3 във връзка с чл. 1 от Основния закон на Германия защитата на човешкото достойнство е принцип, който не може да бъде нарушаван, дори при промяна на конституцията. Това означава, че държавата трябва да се отнася към всеки човек като към личност със собствена стойност и право на свобода. Властта няма право да се отнася към хората като към предмети или да ги използва за свои цели, дори ако намеренията ѝ са добри. Още един аргумент е, че ако допуснем дори малки изключения от този принцип, това може да отвори вратата за много по-големи злоупотреби.

Вярвам, че ако законът защитава достойнството и правата на личността, това създава по-справедливо и стабилно общество, в което хората могат да разчитат, че ще бъдат третирани с уважение.

.....

Студент: **Екрем Хюсни Халил**
Ф.К №: 23123056

Решение 106, 28 (Mithören am Telefon / Подслушване на телефон

Подслушване на телефон Същност на случая: Двама души са били подслушвани по телефона без тяхно знание. В последвали граждански дела, където са били ответници, свидетелски показания на лицата, извършили подслушването, са били използвани като доказателство. Жалбоподателите са се обърнали към Конституционния съд, че по този начин са нарушени техните конституционни права.

Решение на съда:

Съдът е уважил жалбите на двамата граждани, като е отменил решенията на подолните съдилища. Основните аргументи на съда са:

Нарушаване на правото на изразяване: Съдът е установил, че допускането на свидетелски показания, получени чрез незаконно подслушване, нарушава правото на изразяване на жалбоподателите. Това право гарантира, че всеки има право да определя сам с кого и за какво да говори, без да се страхува, че разговорите му ще бъдат записани тайно и използвани срещу него. Недостатъчно основание за допускане на доказателствата: Въпреки че съществува интерес да се осигури доказателство за защита на гражданскоправни претенции, този интерес сам по себе си не е достатъчен, за да оправдае нарушаването на фундаментално право като правото на изразяване. Липса на мълчаливо съгласие: Съдът е отхвърлил твърдението, че жалбоподателите са дали мълчаливо съгласие за подслушването. За да се приеме такова съгласие, трябва да се установи, че те са знаели за възможността за подслушване и са я приемали като нормална практика. В случай не са били достатъчно доказателства за такова съгласие.

Значение на решението: Това решение има важно значение за защитата на основните права на гражданите. потвърждава, че правото на неприкосновеност на личния живот и правото на свободно изразяване са фундаментални и не могат да бъдат лесно ограничавани. Съдът ясно заявява, че дори и в граждански дела, доказателства, получени чрез незаконни средства, не могат да бъдат използвани.

Съдът е постановил, че допускането на свидетелски показания за подслушани телефонни разговори без съгласието на участващите в разговора лица нарушава тяхното основно право на личност, по-конкретно правото на изразяване чрез реч.

Ключови моменти от решението: Липса на нарушение на тайната на кореспонденцията: Съдът смята, че ако един от участниците в разговора позволи на трето лице да подслушва, тогава правото на тайна на кореспонденцията не е нарушено. Това право защитава доверието в използваното техническо средство, а не доверието между участниците в разговора.

Нарушение на правото на изразяване чрез реч: Съдът подчертава, че всеки има право да определя сам кого да допуска до съдържанието на своите разговори. Тайното записване и използване на тези разговори без съгласие на участващите лица нарушава това право.

Недостатъчно основание за допускане на доказателствата: Интересът да се защитят гражданскоправни претенции не е достатъчен, за да се оправдае нарушаването на основното право на личност. За да се допуснат такива доказателства, трябва да има изключителни обстоятелства, като например разкриване на тежки престъпления.

Отмяна на съдебните решения: Поради нарушение на конституционните права на жалбоподателите, съдът е отменил съдебните решения, които са се основавали на тези доказателства.

Лично мнение:

Правото на подслушване на телефонни разговори е деликатен въпрос, сигурността на обществото и правото на всеки на неприкосновеност на личния живот. Кога е позволено подслушването? В демократични държави, и България, подслушването на телефонни разговори е правно регламентирано и се допуска само при условията в ЗСРС и по конкретно, когато има основателни съмнения за извършено престъпление и има издадено съдебно разрешение.

Изготвил: **Тимофей Скубанов**
Фак. № 23113002

Избрах **решението 128, 226 (Летище Франкфурт) от 22 февруари 2011 г.**, защото го смятам за показателно за такъв обществено важен въпрос като възпрепятването на гражданите да упражняват политическите си права под предлог за осигуряване на обществената безопасност. В наши дни властите на някои демократични държави, в които обаче се развиват авторитарни практики, използват този механизъм за борба срещу гражданското общество. Поради тази причина всеки трябва да знае правата си и да разбира в кои случаи подобни обвинения са неоснователни и противоречат на закона.

За да разберем по-добре ситуацията и мотивацията на КС при вземането на това решение, е необходимо да се задълбочим в контекста на тогавашната политическа ситуация в Германия. Ситуацията, описана в делото, настъпва през 2003 г. По това време страната едва започва да преразглежда миграционната си политика: вземат се мерки за привличане на повече висококвалифицирани специалисти за дългосрочно пребиваване, за интегриране както на вече живеещите в страната, така и на новите мигранти и членовете на техните семейства, опростяване и легализиране на миграцията. След като Ангела Меркел става германски канцлер през 2005 г., политиката към мигрантите става още по-отворена. Въпреки това, за обществената дискусия от онези години въпросът за възможните проблеми със сигурността във връзка с такава откритост става доста остър. През 2011 г., когато Конституционният съд взема това решение, ситуацията не е толкова остра, но обществената ѝ значимост все още остава висока. Що се отнася до политическите права по въпроси като свобода на протест, събрания и агитация, по това време гражданите на ФРГ имат пълна свобода на изразяване по социални и политически въпроси, които ги вълнуват, и не се преследват заради позицията си. Държавата не възпрепятства гражданското общество да изказва мнението си по важни въпроси, дори ако тези мнения критикуват действията на властите, а една от целите на законодателството е да гарантира свободата на словото.

Воден от този принцип, както и от духа на Основния закон, Конституционният съд на Германия намира, че претенциите на „Фрапорт“ АД срещу жалбоподателката са неоснователни и ѝ пречат да упражнява правата си на свобода на агитация и събрания. Основните права на гражданите, залегнали в Основния закон на Германия, обвързват държавната власт и предприятия, контролирани от държавата, включително тези със смесена публично-частна собственост. По този начин, дружествата, като летище Франкфурт (управлявано от „Фрапорт“ АД), са обвързани от задължението да спазват основните права, когато упражняват публични функции. Това включва правото на свобода на събранията и на изразяване на мнение, които не могат да бъдат ограничавани без основателни причини, освен ако има пряка заплаха за обществения ред. Същевременно, тези права обхващат обществени пространства, включително инфраструктурни обекти като летища, които също служат като комуникационни форуми. В случая забраната за провеждане на събрания и разпространение на брошури на територията на летището без ясно обоснован риск е считана за непропорционална и нарушава свободата на събрания и изразяване на мнение на жалбоподателката.

Съдия Шлукебийр смята, че „Фрапорт“ АД е обвързана от основните права на трети лица, но аргументацията е недостатъчна. За да се прилагат основните права, публичните акционери трябва да упражняват ефективен контрол върху компанията. В този случай, контролът се основава на споразумение между държавата и местните

власти, но не е напълно изяснено как този контрол се координира. Според решението на Сената, летищата не са напълно обществени форуми, тъй като служат предимно за специфични функции като обслужване на пътници. Въпреки че на летищата има търговски обекти, те не могат да заместят традиционните публични пространства за събрания. Включването на частни места като летища в обхвата на правото на събрания би довело до конфликти с правото на собственост. Поради функция на летищата и уязвимост, дори малки събрания могат сериозно да нарушат работата на летищата. Сенатът препоръчва по-строги ограничения за събранията на тези места, като например ограничаване на броя на участниците и забрана за движение между сградите на летището.

Смятам решението на Конституционен съд на ФРГ по това дело за справедливо и съответстващо на духа на Основния закон на страната. Една демократична държава, за свое добро, трябва да защитава правото на гражданите на свобода на публична дискусия, изразена под формата на агитация, събрания или акции. Подобни действия помагат на обществото да вдига въпроси, които са важни за него, да намира начини за разрешаването им и да повишава информираността на хората по тези въпроси. Освен това, ако властите са готови да се вслушат в мнението на гражданското общество и да отговорят адекватно на общественото търсене, това помага за решаването на проблемите чрез промяна и подобряване на законодателството, което в крайна сметка има положителен ефект както върху гражданите, така и върху самата държава.

Но не бива да забравяме и обществената безопасност, възможните проблеми във връзка с провеждането на политически мероприятия, за които „Фрапорт“ АД се позовава и които споменава Сенатът. Наистина летището е преди всичко обект на транспортна инфраструктура, за нормалното и безопасно функциониране на който съществуват определени със закон правила и норми. В този случай, когато се провеждат непрофилни за такива места събития, е задължително да се действа с оглед на тези правила, за да не бъде нарушавана работата на съоръжението и да не бъде застрашавана безопасност на хората. За да се преодолее този проблем е необходимо да се въведат по-ясни и по-конкретни инструкции и забрани в закона и във вътрешните правила на летището, за да не се стига до подобни спорове.

Лично мнение на студента

В заключение мога да отбележа, че решението на Конституционния съд по това дело показва, че Федерална република Германия е демократична и правова държава, в която правата на гражданите са защитени. Самото решение може да служи като пример, когато съдилищата разглеждат подобни дела. И, въпреки че съдебният прецедент формално не е източник на правото в германската правна система, на практика той има голямо влияние върху съдебната практика и процеса на вземане на решения.

Анонимен студент /не посочил името си/

Решение 228 на Федералния конституционен съд на Федерална република Германия, известно като „Mauerschützen“ или „Охраняване на Стената“, е свързано със съдебни дела за стрелба по граждани, които са се опитвали да избягат от Източна Германия, прекосявайки Берлинската стена по време на Студената война. Това решение има историческо и правно значение, тъй като разглежда въпроса за юри-

дическата отговорност на източногерманските граничари и началници, които са действали според тогавашните закони на Германската демократична република (ГДР).

Питането и проблемът

Основното питане в това дело е дали граничарите, които са стреляли по хора, опитващи се да избягат на запад, могат да бъдат съдени за убийство или непредумишлено убийство след обединението на Германия, при условие че по времето на ГДР тези действия са били законни съгласно действащото законодателство на Източна Германия. Възниква въпросът как да се прилага законът ретроактивно спрямо служители, които са изпълнявали служебни задължения според тогавашните наредби.

Исторически контекст на делото

Берлинската стена е издигната през 1961 г. като физическа и идеологическа бариера, която разделя Източна и Западна Германия по време на Студената война. Тя представлява символ на разделението между комунистическата и капиталистическата система. За жителите на Източна Германия, стената е пречка пред свободата на движение и избор, и мнозина рискуват живота си, за да избягат на Запад. Граничарите на ГДР са получили заповеди да предотвратяват опитите за бягство, включително и чрез използване на смъртоносна сила. След обединението на Германия през 1990 г., възниква въпросът за юридическата отговорност на източногерманските граничари и техните началници. Немалка част от обществото настоява за възмездие и справедливост за жертвите на стената, а други смятат, че е несправедливо да се наказват лица, изпълняващи нареждания на предишния режим.

Правни принципи в основата на решението

Федералният конституционен съд на Германия основава решението си на няколко важни правни принципа, включително:

1. Недопустимост на ретроактивното действие на наказателното право – По принцип, в правовата държава не е допустимо да се наказват хора за деяния, които не са били престъпления към момента на извършването им. В случая обаче съдът аргументира, че става дума за международноправни стандарти, които надделяват над националното законодателство. Използването на смъртоносна сила срещу мирни граждани се разглежда като нарушение на универсални човешки права и норми, които са съществували дори по време на разделението на Германия.

2. Върховенство на международното право – Съдът изтъква, че определени международноправни принципи са над националните закони. Като такива се приемат правото на живот и забраната за произволно лишаване от свобода, както и задължението на държавите да не посягат на фундаментални човешки права. Тези норми са били признати в различни международни конвенции и декларации, и Германия като държава носи отговорност да се придържа към тях.

3. Престъпления срещу човечеството – Съдът постановява, че действията на граничарите могат да бъдат квалифицирани като престъпления срещу човечеството, тъй като те са част от систематични и преднамерени действия, насочени срещу правото на живот и свободата на движение. Според международното право престъпленията срещу човечеството не подлежат на давност и носят наказателна отговорност, дори ако са били „легални“ според законодателството на режима.

Допълнителен анализ на решението

Решението на Федералния конституционен съд подчертава, че законите на недемократичните режими не могат да бъдат използвани като оправдание за нарушаването на основните човешки права. Съдът приема, че граничарите са били поставени в сложна ситуация, но въпреки това е трябвало да осъзнаят, че заповедите, които изпълняват, нарушават основни морални и правни принципи. Така съдът отправя ясно послание за моралната отговорност на индивидите, дори когато те изпълняват заповеди на държавата.

Произнасяне на съда

Федералният конституционен съд се произнася, че макар действията на граничарите да са били законни според законите на ГДР, тези закони са нарушавали основните права и принципите на човечността и са били в противоречие с основните принципи на международното право. Според съда не може да се оправдаят действия, които умишлено застрашават живота на мирни граждани и нарушават правото на свобода на движение. Това означава, че граничарите и техните началници могат да бъдат подведени под отговорност за действия, извършени по време на разделението на Германия.

Съдът постановява, че макар да има принцип за недопускане на ретроактивност на закона, в този случай става дума за престъпления срещу човечеството, при които е допустимо прилагането на закона със задна дата. Това решение утвърждава моралната отговорност на лицата, извършили тези действия, независимо от легалността им в тогавашния режим.

Моето мнение

Решението на Федералния конституционен съд е справедливо и обосновано, тъй като отразява важноста на човешките права и върховенството на моралните принципи над политическите и законовите норми на недемократични режими. То служи като важен прецедент за това, че законите не могат да оправдават действия, които нарушават фундаментални човешки права. В този смисъл решението не само носи справедливост за жертвите на Берлинската стена, но и утвърждава основните ценности, които трябва да ръководят всяка правна система.

Това решение има значение и за други случаи, в които е нужно да се балансират законовите изисквания на минали режими с моралните стандарти на съвременността.

.....

Алис Инджова

Фак. № 23113025

Решение 101, 361

(Caroline v. Monaco / Каролина Монакска)

В това решение на федералния конституционен съд на Федерална Република Германия се разглежда жалба за заснети и публикувани фотографии на принцеса Каролина Монакска с нейните деца. Тя подава жалба относно нейни фотографии, които са направени без нейно знание и които са били публикувани в списание „Бунте“, с основание за нарушение на общото право на личността. Освен общото право на личността в делото са засегнати и правата на родителя, правата на децата, правата на фотографите за свободата на печата и т.н. Конституционната жалба е приета частично –

за 3 фотографии на принцесата с нейните деца. Това е изключително интересен казус, т.к. предмета на делото може да се прояви и в обществения живот (в бита) на обикновения човек, а в случаят жалбоподателя е известна личност и има особен интерес към тези фотографии. Другото, което прави делото интересно е, че има сблъсък на права от различните сфери на правото.

ПРЕЗ КАКЪВ ПЕРИОД Е ВЗЕТО РЕШЕНИЕТО / ПОЛИТИЧЕСКА ОБСТАНОВКА

Първият сенат на федералния конституционен съд по подадената жалба се е провела на 9 ноември 1999 г. Решението по конституционната жалба е взето на 15 декември 1999 г.

По време на производството, през 1999 г., основата на германската политическа система е парламентарната демокрация и федерално държавно устройство. Германия е федерална парламентарна република с 16 провинции. Страната е третият най-голям износител и вносител на стоки в света, а жизненият стандарт е висок. В редица области на науката и техниката Германия заема водеща позиция в света. По това време страната не е била във военен конфликт и не е била налице някаква криза. Може да се обобщава, че обстановката е била спокойна, без кризи. По това време е действал основният закон на ФРГ, или това е конституцията на Германия. С него се определя основата на правовата и политическата система в страната. Приет е на 23 май 1949 г., малко преди държавата да бъде разделена на Западна и Източна Германия. Конституционният съд защитавал конституцията. Това показва, че по онова време е нямало и съществена промяна в основния закон на страната. Страната не е била в сътресение, а напротив – била в разцвет на обмен с други страни, политическата обстановка е била стабилна и страната е била в мирно време.

ПРИЛАГАНЕТО НА ПРАВНИТЕ НОРМИ / РЕШЕНИЕТО И МОТИВИТЕ ЗА РЕШЕНИЕТО

По време на първия сенат на федералния конституционен е взето решение за частично уважение на жалбата.

По отношение на три от снимките, които са били публикувани в списание „Бунте“, на които жалбоподателката се вижда с децата си, конституционната жалба е уважена. В останалата си част конституционната жалба е неоснователна. Въпреки това жалбата се връща на федералния върховен съд за преразглеждане на жалбата, защото по време на производството съда не е взел под внимание влиянието на чл. 6 от Основния закон (защита на семейството и родителските права) върху общото право на личността (чл. 2, ал. 1 във връзка с чл. 1, ал. 1 от Основния закон).

Член 6 (1) Бракът и семейството са под особена закрила на държавния ред.

(2) Грижата и възпитанието на децата е естествено право на родителите и тяхно основно задължение. Държавната общност следи тяхната дейност.

(3) Против волята на попечителите децата могат да бъдат отделени от семейството само въз основа на закон при неизпълнение на задълженията на попечителите или ако има опасност децата да бъдат пренебрегнати по други причини.

(4) Всяка майка има право на закрила и грижи на обществото.

(5) Законодателството трябва да осигури на извънбрачните деца същите условия за физическото и психическото им развитие и положението им в обществото като децата, родени в брак.

член 2 Всеки има право на свободно развитие на личността си, при условие че не нарушава правата на другите и не нарушава конституционния ред или морала.

член 1 Човешкото достойнство е неприкосновено. Уважаването и опазването им е задължение на всички държавни органи.

По отношение на останалите пет фотографии конституционната жалба следва да бъде отхвърлена.

В публикуваното от „Бурда“ ООД списание „Бунте“ през август 1993 г. са публикувани наред с други и следните фотографии: 1. Фотография на жалбоподателката с две от децата ѝ. 2. Фотография на жалбоподателката заедно с дъщеря ѝ на каяк. 3. Фотография на жалбоподателката със сина ѝ Пиер и други лица. 4. Фотография на жалбоподателката, докато язди кон. 5. Фотография на жалбоподателката с пазарска чанта, докато пазарува. 6. Фотография на жалбоподателката в къща за гости заедно с други лица. 7. Фотография на жалбоподателката, докато кара велосипед по черен път. 8. Последната фотография показва жалбоподателката с неин придружител, докато пазарува.

На последната съдебна инстанция ФВС отхвърля жалбата ѝ окончателно с Решение от 19 декември 1995 г. Сред мотивите се посочва, че фотографиите не засягат жалбоподателката в защитената ѝ лична сфера.

Фотографиите били направени на обществени места, достъпни за всеки. В тези случаи жалбоподателката е на обществено място и по този начин е станала част от публичност.

1.1. Мотивите за взетото решение са следните:

1) Защитата на личността извън дома му, когато е на обществени места с много хора, не е толкова осезаема, отколкото ако лицето е в дома си или е на място с тесен кръг от хора. Защитата на личната сфера се разпростира и върху места, на които отделният човек отива да си почива или просто да се отпусне, но е трудно лицето да се защити от направени на него фотографии когато снимките са направени на обществено място, когато на снимките се виждат и много други хора и когато мястото е лесно достъпно за хората.

2) Необходимостта от защита произтича най-вече от възможността човек да бъде заснет в определена ситуация, като по този начин тя е фиксирана и съществува възможност да бъде възпроизвеждана пред неограничен кръг от хора. Тази възможност нараства и с прогреса на развитие на фотографската техника, която позволява заснемането при лоши светлинни условия и от голямо разстояние. Ето защо под защитата на личната сфера не попадат много места, на които отделният човек се намира сред множество хора. Той не е в състояние да промени публичния характер на тези места, дори и чрез собственото си поведение, което не е типично за подобни места. Не поведението му определя личната сфера, а обективният характер на мястото, на което човек се намира във въпросния момент.

3) По отношение на децата, законът определя по-тесен кръг от права на трети лица, относно публикуването на снимки на които присъстват деца. В този случай трябва да се има и предвид, че на публикуваните снимки децата са с родител, което може да се приеме, че родителските права на фотографираният също са били засегнати, тъй като родителят е човекът който отговаря за личностното развитие на своите деца. От друга гледна точка обаче, родителят не може постоянно да пази своите деца, той трябва да им осигури и достатъчна свобода, колкото и защита, за да може децата да се развиват нормално и да бъдат част от обществото в което живеят. Предвид, че децата са изведени навън сред много хора, то се предполага, че родителите съзна-

телно стават част от публичната среда заедно с децата си и са приели факта, че навън е опасно и може да се случи нещо с децата им (някой да ги бутне, хората да ги заснемат без да искат докато си правят снимки или да ги подмамат, за да си вземат нещо например).

Трябва и да се преодолее и тезата за свободното формиране на мнение на обществото. Най-често то възниква след публикуването на някаква новина, или снимка която предоставя възможност на хората да изявят своето виждане относно заснетото, даже да е с цел развлечение. Фотографиите могат да представят картини от реалния живот, както и да предоставят теми за разговори, които да доведат до дискусии или до интеграционни процеси, при които се засягат житейски схващания, ценностни виждания, както и модели на поведение. Така тези материали имат важни обществени функции. Това важи и за публикуването на материали относно отделни лица.

Ето и съпоставките относно тезите за защитата на личността и защитата на обществените интереси:

Закон за авторското право върху произведения на изобразителното изкуство и фотографията

§ 22

Изображенията могат да се разпространяват или показват публично само със съгласието на изобразеното лице. В случай на съмнение, съгласието се счита за дадено, ако изобразеното лице е получило заплащане за това, че е било фотографирано. След смъртта на изобразеното лице е необходимо съгласието на близките на изобразеното лице за период от 10 години. Роднини по смисъла на този закон са преживелият съпруг или партньор в живота и децата на изобразеното лице, а ако няма нито съпруг или партньор в живота, нито деца - родителите на изобразеното лице.

§ 23

(1) Без съгласието, изисквано съгласно раздел 22, може да се разпространява и показва следното:

- 1. Портрети от областта на съвременната история;*
- 2. Снимки, в които хората се появяват само като аксесоари до пейзаж или друга локация;*
- 3. Изображения на събрания, шествия и подобни събития, в които са участвали изобразените хора;*
- 4. Портрети, които не са направени по поръчка, при условие че разпространението или показването служи на по-голям интерес към изкуството.*

(2) Правомощието обаче не се простира до разпространение и показване, които нарушават законен интерес на изобразеното лице или, ако лицето е починало, на неговите близки.

член 5 от основния закон

(1) Всеки има право свободно да изразява и разпространява мнението си с думи, писмено и изображение и безпрепятствено да получава информация от общодостъпни източници. Гарантирани са свободата на печата и свободата на репортажите по радиото и филмите. Няма цензура.

(2) Тези права намират своите граници в разпоредбите на общите закони, правните разпоредби за защита на младите хора и в правото на лична чест.

(3) Изкуството и науката, научните изследвания и преподаването са безплатни. Свободата на преподаване не ни освобождава от лоялност към конституцията.

1.2. Прилагане на стандарта към конкретния случай:

1) ФВС не е приложил толкова добре критерият за по-добра защита на отношението между родители и деца, който е описан в Конституцията (чл. 6), но не можем и да кажем, че съвсем не го е взел под внимание, след като е решил, че трите фотографии с децата и майка им е нарушение на личната свобода, както и нарушение на родителските права и техните деца.

2) ФВС е приел, че жалбоподателката безспорно е известна личност, към която има обществен интерес. Това улеснява решението на съда да прецени дали жалбата е основателна до такава голяма степен, още повече след като има и снимки само на жалбоподателката с нейните деца. В случаят лицето е по-уязвимо от другите хора и по-лесно може да се установи нуждата от защита на личността.

3) ФВС не отчита нарушение за навлизането в личната сфера на известни лица, т.к. жалбоподателката и децата ѝ не са били на отдалечено място, където могат да бъдат шпионирани, т.е. фотографиите не са били направени тайно.

4) Съдът не е отдал достатъчно значение на обстоятелството, че жалбоподателката се ползва от засилена защита на личността, когато се намира в ситуации от семейния си кръг, в който са и децата ѝ, вследствие на действието на чл. 6 от Основния закон.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ: По отношение на фотографиите на които жалбоподателката е сама или с други възрастни, жалбата е неуважена, т.к. жалбоподателката не се е намирала на отдалечено място. Решението на ФВС не може да бъде оспорено. В тази част където жалбоподателката е била заснета с децата си, следва да бъде отменена и жалбата да се преразгледа.

Лично мнение на студента:

Подадената жалба е добър пример за противопоставянето на защитата на личността и на обществените права за правене на снимки. Навън на обществено място е позволено да се снима, но не са очертани границите какво могат да съдържат снимките, по скоро трябва да са заснети обективно без да засягат правата на отделните личности, което го прави доста ограничено и даже почти невъзможно да се правят снимки на открито, затова според мен фотографиите трябва да бъдат разглеждани единично. В случая обаче са налице доста снимки на жалбоподателката, което прави ситуацията малко съмнителна относно това, че може би тя е била целта на цялата фотография. Всъщност това не се определя като нормална фотография за едно обикновено лице, но тук трябва да се отбележи, че тя е считана за влиятелна и популярна личност, за което се смята, че тя е свикнала с това, но това става като основание-покривало на нарушение срещу личното пространство. Тук трябва да се отбележи, че пострадалата е наясно, че е разпознаваема и, че излиза на обществено място където може да бъде обект на внимание. В нейна защита обаче трябва да се обърне внимание на това, че тя е наясно с общественото си положение, но дали това не би било пречка за нея в личностният ѝ живот? Тоест това дали няма да означава, че тя след като знае, че е известна няма да може да излиза сред обикновените хора – това може да повлияе силно на психиката ѝ. Затова мисля, че някои от фотографиите, на които е заснета в по-близък план, с деца или без деца няма значение, трябва да бъдат приети за нарушение на личната сфера, когато са много на брой и когато центъра на заснетата снимка е тя или когато очевидно е на по-преден план. В останали случаи когато тя изглежда като нормален гражданин, като част от обществото, не би трябвало възраженията ѝ да бъдат приети от съда.

Самуел Пламенов Стоянов, Фак. № 23113026
Център по юридически науки; БСУ

Относно: Решение 45,187 (Lebenslange Freiheitsstrafe /Доживотен затвор/ и последвалите обсъждания по отношение на доживотния затвор като наказание въз основа на Основният закон на Федерална република Германия, който представлява нейната конституцията.

Моето становище ще се съсредоточи върху правомерността и хуманността на това наказание, като същевременно ще се опитам да обоснова дали го приемам като справедливо средство за правосъдие.

Въведение

Наказанието доживотен затвор е една от най-сериозните и крайни мерки в наказателноправната система. То се прилага при изключително тежки престъпления, като убийства, за които обществото изисква справедлива и пропорционална санкция. Въпросът, който често се поставя, е дали такова наказание нарушава човешкото достойнство, предвид факта, че осъденият няма перспектива да бъде освободен и може да прекара остатъка от живота си в затвор. В настоящото становище ще разгледам аргументите за запазването на доживотния затвор без право на освобождаване и защо неговото премахване не е оправдано.

Човешкото достойнство и тежестта на престъплението

Един от основните аргументи срещу доживотния затвор без право на освобождаване е, че той накърнява човешкото достойнство. Този аргумент обаче не отчита факта, че лишаването от свобода, наложено за тежки престъпления като убийство, е напълно съвместимо с принципа на справедливост. Тежестта на престъплението изисква адекватна и пропорционална санкция. Убийството, като най-тежкото престъпление, което посяга на живота на друго лице, е изключително нарушение на общественния ред и морал. Съгласно принципа „без вина няма наказание“ (nulla poena sine culpa), доживотният затвор е не само справедливо наказание, но и защита на обществото от извършителите на такива престъпления.

Прилагането на доживотния затвор следва принципа на правовата държава, тъй като съотношението между вината на извършителя и наложеното наказание е справедливо. Забраната на жестоки, нечовешки и унижителни наказания, заложена в Основния закон, не включва наказания, които са пропорционални на извършеното престъпление. В този смисъл, не може да се твърди, че самото наложено наказание по своята същност е нечовешко или унижително, когато то съответства на вината и е наложено в рамките на справедлив съдебен процес.

Липсата на право на освобождаване и сигурността на обществото

Въпросът за евентуалното освобождаване на осъдени на доживотен затвор често поражда опасения за сигурността на обществото. Доживотният затвор не трябва да се разглежда като наказание, което може да бъде смекчено или отменено, тъй като това би накърнило доверието в правосъдната система и би застрашило общественния ред. Само фактът, че извършителят на тежко престъпление е излежал дълго време в затвора, не гарантира, че неговото поведение е коригирано и че той вече не представлява опасност за другите.

Освен това, освобождаването на лица, осъдени за изключително тежки престъпления, като убийство, може да предизвика чувство на несправедливост и тревога сред близките на жертвите и обществото като цяло. Невъзможността за освобождаване при

доживотен затвор също така служи като превенция срещу бъдещи тежки престъпления. Тази мярка е важен елемент от политиката за защита на обществото, който не може да бъде премахнат.

Помилване като недостатъчна гаранция

Институтът на помилването е често цитиран като алтернатива на задължителното освобождаване при доживотен затвор. Но дори и съществуването на процедура за помилване не предоставя достатъчна гаранция за безопасността на обществото. Помилването е акт на милосърдие и изключение от общото правило, а не задължително право на осъдения. Помилването не може да се използва като основен механизъм за коригиране на присъди, тъй като това би нарушило принципа на справедливост и пропорционалност между престъпление и наказание.

От друга страна, предоставянето на шанс за освобождаване чрез промени в законодателството би довело до ерозия на наказателноправната система. Ако обществото започне да възприема доживотния затвор като наказание, което може да бъде премахнато или намалено с течение на времето, това би отслабило неговия възпиращ ефект и би създавало усещане за безнаказаност сред потенциалните извършители на тежки престъпления.

Доживотният затвор и възможността за корекция на поведението

Друга често изтъквана причина срещу доживотния затвор е, че той лишава осъдените от възможността да покажат поправка и личностно развитие. Въпреки това, не може да се приема, че всеки престъпник, дори и след дълги години в затвора, е способен да се реформира до степен, че да не представлява опасност за обществото. В някои случаи, особено при тежки убийства, вероятността от рецидив остава висока, а поведението на осъдения не гарантира, че той ще спазва закона след освобождаване.

Затова доживотният затвор е необходима мярка за осигуряване на трайна защита на обществото от извършители, които представляват постоянна опасност. В такива случаи осигуряването на възможност за освобождаване не е оправдано и може да доведе до сериозни рискове за обществената сигурност.

В заключение, доживотният затвор без право на освобождаване е оправдано и необходимо наказание за най-тежките престъпления, като убийството. То отговаря на принципа на справедливост, защото е пропорционално на тежестта на извършеното престъпление и на вината на извършителя. Липсата на право на освобождаване е гаранция за сигурността на обществото и за възпиране на потенциални бъдещи престъпления. Институтът на помилването не е достатъчен като алтернатива на освобождаването, тъй като е изключение, а не правило. Осигуряването на правото на свобода за осъдени на доживотен затвор би накърнило доверието в правосъдието и би поставило под въпрос принципа на справедливост и защита на обществото.

.....

Студент: **Ангела Симионска**, фак. № 23113037

Федералният конституционен съд на Федерална Република Германия на дата 15 февруари 2006 г. се произнася с решение, че **Оправомощаването за сваляне на самолети с оръжие в Закона за сигурността на въздушното пространство е нищожно**. Обяснението на това решение гласи: § 14, ал. 3 от Закона за сигурността на въздушното пространство (ЗСВП), който овластява военновъздушните сили да свалят въздухоплавателни средства, използвани като оръжие срещу живота на други хора, е

несъвместим с Основния закон и е нищожен. Това реши Първи сенат на Федералния конституционен съд с Решение от 15 февруари 2006 г. За приемането на тази разпоредба дори липсва законодателна компетенция на федерацията. Чл. 35, ал. 2, изр. второ и ал. 3, изр. първо от Основния закон, които уреждат намесата на въоръжените сили при справяне с природни бедствия, както и при особено тежки инциденти, не позволява на федерацията да разреши употребата на оръжие от въоръжените сили. Освен това § 14, ал. 3 ЗСВП е несъвместим с основното право на живот, както и с гарантирането на човешкото достойнство от Основния закон, доколкото при използването на оръжие ще бъдат засегнати хора, намиращи се във въздухоплавателното средство, които нямат нищо общо с извършването на престъпление. Те биха се разглеждали като обикновени обекти заради опита на държавата чрез убийството им да спаси живота на други хора. По този начин те са лишени от стойността, която човек представлява сам по себе си като ценност.

Според Основния закон на Федерална Република Германия

Чл. 35 [Правна и административна помощ и помощ при бедствия] (2), изр. второ „За да реагира на сериозен инцидент или природно бедствие, една провинция може да извика за помощ полицейски сили на други държави или персонал и съоръжения на други административни органи, на въоръжените сили или на федералната гранична полиция.” Ал. (3), изр. първо „Ако природното бедствие или произшествие застрашава територията на повече от една провинция, федералното правителство, доколкото е необходимо за борба с опасността, може да инструктира правителствата на провинциите да предоставят полицейски сили на разположение на други провинции и може да разположи части на Федералната гранична полиция или въоръжените сили в подкрепа на полицията.” Според чл. 1 [Човешко достойнство – Права на човека - Правно обвързваща сила на основните права] (1) Човешкото достойнство е неприкосновено. Да го зачита и защитава е задължение на всички държавни власти. Чл. 2 [Лични свободи]; (2) Всеки човек има право на живот и физическа неприкосновеност. Свободата на личността е неприкосновена. Тези права могат да бъдат нарушавани само по силата на закон.

Съображенията на база, на които се основава това решение са:

1. Федерацията не разполага със законодателна компетенция за приемане на разпоредбата на § 14, ал. 3 ЗСВП, въпреки че съгласно чл. 35, ал. 2, изр. второ и ал. 3, изр. първо от Основния закон федерацията може да приема по-детайлни разпоредби относно намесата на въоръжените сили при справяне с природни бедствия, особено с тежки инциденти, както и по отношение на сътрудничеството със засегнатите от тях федерални провинции. Съдържащото се в § 14, ал. 3 ЗСВП правомощие на въоръжените сили да свалят непосредствено чрез оръжие въздухоплавателно средство не е съвместимо с чл. 35, ал. 2, изр. второ и ал. 3 от Основния закон.

2. а) Несъвместимостта на § 14, ал. 3 ЗСВП с чл. 35, ал. 2, изр. второ от Основния закон не произтича пряко от факта, че заповедта за намеса е наредена и следва да бъде извършена в момент, когато вече е налице въздушен инцидент, но особено тежкият инцидент, а именно планираният сблъсък на самолета, все още не е осъществен. Това е така, тъй като понятието за особено тежък инцидент по смисъла на чл. 35, ал. 2, изр. второ от Основния закон обхваща и събития, при които настъпването на катастрофата е почти сигурно. Въпреки това непосредствената намеса на въоръжените сили с оръжие, използвано срещу въздухоплавателно средство, не е допустима съгласно обхвата на прилагане на разпоредбата на чл. 35, ал. 2, изр. второ от Основния

закон. Тази норма не позволява да бъде използвана намеса на въоръжените сили с оръжие при справянето с природни бедствия и особено тежки инциденти. „Помощта“, посочена в чл. 35, ал. 2, изр. второ от Основния закон, може да бъде предоставена на федералните провинции, за да могат те да осъществяват ефективно ролята си в справянето с природни бедствия и особено тежки инциденти в контекста на сигурността.

б) § 14, ал. 3 ЗСВП противоречи и на чл. 35, ал. 3, изр. първо от Основния закон. Съгласно изричната му разпоредба федералното правителство е компетентно единствено да вземе решение относно намеса на въоръжените сили при наличие на извънредно положение, надхвърлящо границите на определен регион. Разпоредбите на Закона за сигурността на въздушното пространство не съобразяват това в достатъчна степен. Те предвиждат, че министърът на отбраната след консултации с федералния министър на вътрешните работи следва да вземе решение, в случай че своевременно решение на федералното правителство не е възможно. С оглед на ограниченото време, с което федералното правителство по принцип разполага в такива случаи, то е замествано редовно, а не само по изключение, от отделен министър при решаването на въпроса за намеса на въоръжените сили при инцидент, надхвърлящ границите на определен регион. От това става ясно, че мерките, предвидени в § 14, ал. 3 ЗСВП, не могат да бъдат осъществени по пътя на чл. 35, ал. 3, изр. първо от Основния закон. Същевременно конституционните граници на чл. 35, ал. 3, изр. първо от Основния закон са надхвърлени и поради това, че използването на оръжие от въоръжените сили при инциденти с надрегионален характер също не е позволено.

2. § 14, ал. 3 ЗСВП е несъвместим и с основното право на живот (чл. 2, ал. 2, изр. първо от Основния закон) във връзка с гарантирането на човешкото достойнство съгласно чл. 1, ал. 1 от Основния закон, доколкото при използването на оръжие ще бъдат засегнати хора, намиращи се във въздухоплавателното средство, които нямат нищо общо с извършването на престъпление.

3. Същевременно § 14, ал. 3 ЗСВП е съвместим с чл. 2, ал. 2, изр. първо във връзка с чл. 1, ал. 1 от Основния закон, доколкото непосредственото упражняване на сила с оръжие е насочено срещу безпилотен самолет или когато на борда му се намират само лица, които искат да го използват като оръжие срещу живота на хора, намиращи се на земята. Това съответства и на правния статут на нападателя, ако могат да му бъдат вменени последиците на собственото му поведение и ако е поел отговорността за предприетото от него самия. Принципът на пропорционалност също е спазен. Целта, преследвана от § 14, ал. 3 ЗСВП, да бъде опазен човешки живот, е толкова значима, че е в състояние да оправдае такава тежка намеса в основното право на живот на извършителите. Освен това сериозността на намесата в основните им права следва да се смята за по-малка и с оглед на това, че извършителите са предизвикали сами необходимостта от намеса на държавата и са в състояние да я предотвратят по всяко време, като се откажат от осъществяването на престъпния си план. Въпреки това разпоредбата не може да продължи да съществува, защото федерацията няма законодателна компетенция за приемането ѝ.

МНЕНИЕ:

Това което обяснява това решение е, че закона не може да бъде приет, тъй като чл. 35, ал. 2, изр. второ и ал. 3, изр. първо от Конституцията на ФРГ, които уреждат намесата на въоръжените сили при справяне с природни бедствия и тежки инцидент

ти, не позволява на Федерацията да разреши употреба на оръжие от въоръжените сили.

Също така, този закон влиза в колизия със основното право на живот и гарантирането на човешкото достойнство от Основния закон на Федерална Република Германия.

Съдът дава обяснение, че с приемането на този закон ще бъде засегнат животът на хора намиращи се във въздухоплавателно средство, а които не са извършили престъпление, под претекста, че се спасява животът на едни хора, за сметка, на което ще бъдат убити други, невинни хора. В своето решение съдът се произнася, че Федерацията не е компетентна да приеме горе цитираният § 14 от ЗСВП, въпреки че чл. 35, ал. 2, изр. второ и ал. 3, изр. първо от Конституцията на ФРГ, позволява приемането на по-детайлни разпоредби относно намесата на въоръжените сили при справянето с природни бедствия и засегнатите от тях федерални провинции.

§ 14 от ЗСВП е несъвместим с чл. 35, ал. 2, изр. второ и ал. 3 от Конституцията на ФРГ.

Той не позволява използването на оръжие от страна на въоръжените сили при справянето с природни бедствия и тежки инциденти (пр. падането на самолет), а определя как органите по сигурността на федералните провинции могат да използват въоръжените сили при осъществяването на помощ.

Законът за сигурността на въздушното пространство предвижда, че министърът на отбраната след консултации с федералния министър на вътрешните работи взема решение, когато е невъзможно вземане на решение от страна на федералното правителство. С оглед на ограниченото време за реакция федералното правителство, почти винаги, е замествано от отделен министър при взимането на решение по въпрос за намеса на въоръжените сили при инцидент, надхвърлящ границите на определен регион.

С този закон (§ 14 от ЗСВП) се отнема правото на хората и екипажа на въздухоплавателното средство да бъдат „господари на съдбата си” и държавата се отнася към тях като към обикновени обекти, лишавайки ги от качеството им на субекти, притежаващи достойнство и неотчуждими права, които са заложили в Основния закон. Най-важното е, че няма как обстановката около вземането на решението предвидено в § 14 да бъде предвидена и правилно оценена. Още повече, би било много спорно и взетото решение.

Накратко това, което съдът иска да каже е, че по закон е недопустимо хора, които са в безизходно положение, да бъдат умишлено убивани. Идеята, че човек, качил се на борда на самолета, ще се съгласи със собствената си смърт, е фикция и е далеч от всякаква логика. Човешкият живот и достойнство са защитени от Конституцията, независимо от това колко време човек ще съществува физически. По смисъла на § 14 от ЗСВП се оказва, че жертвите на въздушен инцидент не се считат за хора в момента, в който същият се е случил. Освен това, този закон не описва задълженията за защита на държавата. В заключение, обосновката на конституционните съдии казва, че ЗСВП противоречи на няколко разпоредби от Основния закон на ФРГ и най-вече на основните човешки права на живот и защита на достойнството. Същите тези права притежават и пътниците на самолет отвлечен от терористи. С това решение федералният конституционен съд отнема възможността да се преценява тежестта на човешкия живот, в смисъла на това дали животът на един човек е по-ценен от живота на друг човек. Съдът се позовава, не само на човешкото достойнство и правото на живот, но и на компетенциите и възможностите за действия на Бундесвера.

Бележки и коментари по повод проведения курс по Конституционно правосъдие в ЕС, на съвместната ни работа и на достигнатото.

Целта на контрола за конституционност в държавите членки на ЕС е да се създаде единна непротиворечива законова система, изградена на принципа на върховенство на Конституцията. В съвременните демократични държави контролът за конституционност на законите се осъществява от извънпарламентарни институции, които стоят извън трите власти. Те се приемат като средство за защита на интересите на опозицията срещу произвола на парламентарното мнозинство.

Контролът за конституционност на законите ограничава суверенитета на парламента и го възпира в пределите на конституционно установената му правомощия, за да се осигури необходимия баланс. Обичайно в европейския модел за конституционност на законите и на другите актове на парламентите, контролът е съсредоточен в един орган – конституционният съд/съвет и т.н.. Обикновено те се задействат след сезиране предимно на субекти от публичната власт. По принцип контролът в европейските страни е последващ, но в някои държави е предварителен. Последници от контрола са приемане на актове, задължителни за държавните органи, юридически и физически лица. Контролът има констативен характер – да установи противоречието или съответствието на закона с Конституцията.

От 2007 година Република България е член на ЕС. Членството в ЕС обуславя вграждането на общностното право в националния правен ред и до преосмисляне на мястото на българския Конституционен съд в правното пространство.

Правото на Република България и правото на ЕС са правни системи, които имат предимство пред противоречащи норми. И националните конституционни съдилища, и Съдът на Европейските общности са висши юрисдикции, които са призвани да осигуряват съответно върховенство на Конституцията и предимство на правото на ЕС. Като естествена последица от тази им същност се появява напрежение между националния конституционен ред и правото на ЕС. Законите и другите правни актове в Република България, действащи в области, които са регламентирани от Правото на ЕС, трябва да съответстват на Конституцията на Република България, на международните договори, по които България е страна и на Правото на ЕС.

Какво е положението на конституционните съдилища на държавите-членки на ЕС в тази нова среда. Губят ли те монопола в упражняването контрол над законодателните актове. В тази връзка практиката на КС на ФРГ е особено интересна – типичен пример – прилагането на измененията в ДЕС и ДФЕС с Договора от Лисабон. В тази връзка като обобщение и заключение прилагам работа на студент от курса.

Изготвил: **Мирем Ебазир Шакир**

Факултетен номер: 23123004

Задочно обучение: 2 курс

Договорът от Лисабон цели да гарантира една свободна и сигурна Европа, където върховенството на закона защитава свободата на всички граждани на съюза.

Най-важен източник на правото на ФРГ е Конституцията от 1949 г. Освен законите важни източници на правото са и постановленията на федералното правителство, федералните министри и на правителствата на отделните провинции. Европейския съюз интеграцията на държавите членки на ЕС са се случвали по етапно.

Първо е съюз с цел запазване на мира и търговията създадо се в европейското общество. Тази интеграция особено към 2007г. - 2008г. когато нови членки се присъеди-

няват включително и ние България за да стане по тясна, за да стане по-добре организирана и работеща са им нужни промени. Първо тези промени се предлагат под формата на една Европейска конституция, но тя поради много причини среща опора. Например във Франция и в Холандия изцяло се гласува на референдум срещу такава Европейска конституция и се казва че тя противоречи на много основни принципи залегнали в управлението и държавността на тези държави и няма как тази форма да мине. Затова се търси едно компромисно решение. Под формата на този Лисабонски договор идва това компромисно решение което променя от части работата на Европейския съюз. Например европейския парламент придобива по голяма законодателна роля, създават се нови институции като външен министър на Европейската Централна Банка на Европейския съюз.

Европейската Централна банка под формата на институция придобива по голям суверенитет и придобива повече права върху политиката на отделните държави. Всички тези идеи отчасти са приети от тази идея за конституцията, но са не толкова инвазивни. Затова за този Лисабонски договор се срещат различни мнения. Европейският съюз продължава да е властнически съюз, основан на международното право, трайно изграден върху договорната воля на държави, които остават суверенни.

В Германия конституцията има два члена заради които би се оспорвала конституционалността на този Лисабонски договор. На първо място това е чл. 23 от основния закон, защото според него всякакъв трансфер на права които се случват към европейския съюз или към всяка друга международна организация, трябва да се извършва с оглед принципи като Върховенство на правото, да се запазва демократичното самоопределяне на държавата, да се защитават основните права, а и да се защитава абсолютната учредителна власт на германския народ.

Лисабонският договор не трябва да противоречи на това. От друга страна в Конституцията е залегнала т.нар. идентичност на конституцията и тя е в чл.79. Лисабонският договор не трябва по никакъв начин да нарушава тази идентичност и да изменя духа на закона. Решението на конституционния съд на федерална Република Германия идва с оглед на тези принципи, както и на принципи установени под формата на друг правен прецедент.

Общоизвестен е принципа за отвореност или приемственост на европейското право, който всички държави членки трябва да спазват. Навсякъде съществува и принцип на т.нар. предоставяне на компетентност т.е всяка държава членка под някаква форма се съгласява да се откаже от част от суверенитета си, да го предостави на европейския съюз.

Общото решение на конституционните съдии, че все пак този договор е съвместим с германската конституция, а и това е очакваното решение защото то е все пак ратифициран и приет през 2007 г. когато Германия е председател на европейския съюз.

Все пак логично политическо решение според духа на времето е този договор да бъде наистина определен като съвместим с Германската Конституция. Това и се случва. Но все пак се разпорежда, че Германия остава суверенна държава и че не може и не трябва да отстъпва пред неограничени правомощия на Европейския съюз. На национално ниво трябва да остане да се вземе решение свързано с управлението на страната, както и решения свързани с демократичността и естеството на суверенитета. Важна забележка прави съдът с оглед на баланса между националния парламент и европейския парламент, като казва че Бундестага и Бундесрата освен че имат огромен национален суверенитет, но и да имат и да могат да участват във взимането на решения за делата в европейския съюз.

Според съда Германската легислатура, трябва да има роля в процеса на вземането на тези решения, всеобщи за съюза. И особено такива решения като Лисабонския договор, който променя начина на работа на съюза на основен договор.

Заклучителни и обобщителни бележки

През годините на членство на Република България в ЕС настъпиха много промени в обществено-политическия и икономически живот.

Проф. Емилия Друмева твърди: „Конституционния съд на Република България не губи позиции. Напротив, неговата дейност се обогатява с нови пластове и измерения.....“

За българския Конституционен съд вграждането в установената конструкция на сътрудничество със съдебните институции на ЕС представлява еволютивен процес.....”³.

Присъединявам се и подкрепям тази теза, като позицията и решенията на Конституционния съд на ФРГ за баланс между националните ценности и традиции и Правото на ЕС е особено актуална и значима и за Република България, особено при защита на основни права и интереси на българските граждани.

³ Вж. Друмева, Ем. Конституционно право. Пето допълнено и преработено издание., С., 2018, стр. 620